

LUBOMÍR GÁBOR
Słowacka Akademia Nauk,
Bratysława

**rec. ZUZANA BARIAKOVÁ, MARTINA KUBEALAKOVÁ (EDS.):
OBRAZ DIEŤAŤA A DETSTVA V TEXTOCH
UMELECKEJ LITERATÚRY.
BANSKÁ BYSTRICA, BELIANUM,
2016. ss. 252, ISBN 978-80-557-1117-1**

Vedecký recenzovaný zborník *Obraz dieťaťa a detstva v textoch umeleckej literatúry* v edícii Dr. Zuzany Bariakovej a Dr. Martiny Kubealakovej je zaujímavým pokusom o kreatívnu introspekciu do témy detstva a detského sveta v neintencionálnej literatúre, t.j. v literatúre, ktorá nie je primárne určená detskému čitateľovi.

Na ploche dvadsiatich tematicky a sčasti i metodicky rôznorodých štúdií dávajú projekcie detstva vo funkčnom dotyku so svetom dospelých čitateľovi správne tušiť, že každé umelecké spracovanie tejto podnetnej a inšpiračne takmer nevyčerpatelnej témy sa javí ako aktualizácia archetypálneho obrazu detstva a dieťaťa nutne a nadčasovo prítomného v kultúre ľudských spoločností.

V jednotlivých literárnovedných reflexiách sa osobitosti detstva a detského myslenia prezentujú v relatívne širokom, nie však v nefunkčne profilovanom časovom a priestorovom rámci, počnúc stredovekom a končiac súčasnou (post)modernou literatúrou, a to v priestore Slovenska, Európy a nie ktorých zaoceánskych štátov.

Napriek tejto naznačenej časopriestorovej i motivickej variabilite jednotlivých príspevkov možno nájsť medzi nimi dôležité noetické spojivko s podstatným morálnym apelom pre verejnosť, aby sa senzibilizovala voči fenoménu detstva a brala jeho úlohu v spoločnosti vážne. Týmto noetickým spojivkom sa zdá byť snaha literárnych vedcov odkryť a definovať autorské naračné stratégie pri formovaní pohľadu dieťaťa na svet a pohľadu sveta na dieťa. Za významný prínos tohto vedeckého zborníka možno považovať práve skutočnosť, že spomenutá snaha je úspešná. V prítomných vedeckých príspevkoch sa dieťa a detstvo zobrazujú v rôznych pozíciách v konfrontácii so svetom dospelých (aj v podobe generačných konfliktov; štylizácie konfrontačných momentov detského sveta a sveta dospelých však nikdy nie sú čierne-biele) – deti šťastné i smutné, hravé i vážne, ideálne i reálne, dokonca živé

i mŕtve a pod., predsa však sa tu nezabúda akcentovať detskosť ako „odzbrojujúci“ fenomén v medziľudských vzťahoch. Za mimoriadne prínosné možno považovať predovšetkým literárnovedné analýzy komentujúce naračné autorské stratégie, v ktorých sa sprievádza detská prirodzenosť, jednoduchosť, ba až naivita, to všetko s cieľom poukázať na schopnosť detí svojsky spracúvať realitu a deformovať kultúrne zžitú predsudky či stereotypy. Deti tu často vystupujú v kontraprézentnej funkcii (umožňujú únik z nepríjemnej reality) a stávajú sa symbolom/vzorom hodným nasledovania či aspoň rešpektu.

Obrazy formácie i deformácie detstva, posun dieťaťa vo vývine k dospelému i zmeny perspektívy videnia sveta v literárnom spracovaní rovnako tvoria súčasť tohto odborného diela. Vo všeobecnosti možno v metodike príspevkov sledovať rozbor rozprávačskej optiky dieťaťa vo vzťahu k problémom okolitého sveta dospelých, ku ktorým sa pričleňuje aj zaujímavé detské (detský prirodzené) komentovanie vojnových a iných traumatizujúcich okolností v nepriaznivých socioekonomických podmienkach.

Okrem toho sa tu nachádza i opačná perspektíva – pohľad dospelých na detský svet často poznačený memorizačnými postupmi o to cennejšími, že sú bez výrazného pátosu. Práve tieto privádzajú spisovateľov a v končnom dôsledku i literárnych vedcov, analyzujúcich autorské tvorivé počiny, nezávisle od seba k uvedomeniu si faktu, že život dospelého človeka je v mnohom poznačený tým, čo prežije v detstve. Iste i preto sa autorské naračné stratégie smerujúce k projektovaniu obrazu dieťaťa nikdy celkom nevyhnú biografickým či skôr autobiografickým prvkom, ktoré sú čitateľsky pútavým spôsobom postupne odkrývané vo väčšine prítomných literárnovedných sond.

Vzhľadom na úspešne štylizovaný a literárne empiricky preukázaný cieľ jednotlivých štúdií hľadať i nájsť v dieťati a detstve efekt inšpiratívnej univerzálnosti či nadčasovosti možno súhrnne konštatovať, že uvedený zborník literárnovedných statí celkom oprávnené žiada o pozornosť odbornú i laickú verejnosť a môže byť vhodným námetom na ďalšie podnetné úvahy o javoch a fenoménoch v tejto oblasti, ktoré ešte vždy čakajú na svoj adekvátny kritický výklad.